

קֶץ הַיָּמִין

הקצור

קובץ הלכות, הנחיות ונהלים
למתנדב זק"א

תוכן הענינים

דבר היו"ר.....3

קץ הימין הקצר.....7

פק"ל משימתי למתנדב זק"א.....77

אירוע רב נפגעים - אר"ן.....79

פק"ל אר"ן.....82

טלפונים חיוניים.....85

מקומות ריכוז למתנדבים בעת חרום.....94

זק"א - עשרים שנות הצלה וחסד

עשרים שנה עברו מאז אותו יום מר ונמהר יום חמישי ג' תמוז תשמ"ט (6.7.89) בו בן בליעל המחבל עבד אל ראהדי ענאס בן 25 איש הג'יהאד האיסלמי, דרדר לתהום אוטובוס קו 405 שעשה את דרכו מת"א לירושלים, בפיגוע 'התאבדות' ראשון מסוגו בארץ, בו נהרגו 16 איש ו-27 נפצעו. עת קומץ אנשי מעש וחסד אצו ורצו מירושלים לעבר הוואדי אל מול קריית יערים, חרפו נפשם כדי להציל את מי שניתן עדיין להציל ולכבד את מי שנשאר כבר רק לכבד.

שעות רבות עמלו עשרות מתנדבים בעבודת הקודש, בטיפול איסוף ופינוי גופות החללים והממצאים החייבים בקבורה.

היה זה למעשה ניצני התחלה לארגון המוכר היום לכולם כ"זק"א - איתור חילוץ והצלה", המתנדבים שבאו כל אחד מיוזמתו החלו מתגבשים בצורה מסודרת. וכך נוסד ארגון זק"א שאיגד תחתיו את אותם אנשים נחושי לב שנרתמו למלאכת הקודש. במטרה לטפל באופן מסודר ואחראי בזיהוי

חללי פיגועים ואסונות, ובהיבטים ההומאניים וההלכתיים הכרוכים בשמירה על כבוד המת.

תוך זמן קצר הפך הארגון המונה כיום אלפי מתנדבים לזרוע חשובה ומסייעת בפעילות כוחות ההצלה והבטחון. היעילות הארגונית והמבצעית והגישה המקצועית של ארגון זק"א ומתנדביו, אשר נרתמו לא אחת למשימות מורכבות בארץ ובעולם, כמו גם התמדה ודבקות במשימה נהפכו לשם דבר.

עשרים שנות פעילות של 'הצלת חיים' ו'חסד של אמת' באירוע טראגי "קטן" או באירועים רבי נפגעים, בשגרה כבחרום. אצים רצים בעלי האפודים הצהובים או הסרבלים הלבנים להציל כשניתן להציל ולכבד כשנשאר רק לכבד. באלה שלא שפר גורלם ולא זכו לבוא בשלמות לקבר ישראל.

עשרים שנה של פעילות ביום ובלילה באירועים בלתי מסוקרים באמצעי התקשורת, כמו גם באירועי אסון לאומיים יצרו הד בחברה בישראל ובעולם לארגון שכולו חסד. ארגון זק"א אף הוכר

ע"י האו"ם כארגון בינלאומי. והינו אחד משלשה ארגונים במדינת ישראל שהוכרו ע"י האו"ם כ-NGO, וככזה הוא הוכיח את יכולתו המבצעית בהוצאת משלחות סיוע מישראל לאירועי אסון ברחבי העולם.

עבודה זאת נעשית בהתנדבות על ידי אלפי מתנדבים מכל המגזרים, יהודים (חרדים, לאומיים וחילונים), בדואים, דרוזים וערבים.

נסיון עשיר ייחודי זה, שצברו מתנדבי זק"א בשטח בעשרות אלפי אירועים בארץ ובעולם, בפיגועים ובאסונות בשגרה כבחירום, בעבודה תחת לחץ, בהיחשפות למראות ומחזות קשים מנשוא, בקבלת החלטות חורצות גורל, בשאלות ובבעיות הלכתיות קשות. באים לידי ביטוי בקובץ נהלים, הנחיות ודינים זה, פרט לפרט שנהפכו לנוהל מסודר, הלכה ועוד הלכה שנהפכו למשנה סדורה,

אלפי עולמות נבנו וקוימו על ידי מתנדבי זק"א כמאמר חז"ל: כל המציל נפש אחת כאילו קיים עולם מלא. במשך עשרים שנות קיומו של ארגון

זק"א. מי הם אותם אלפי מתנדבי זק"א המקדשים שם שמים ברבים יום יום, לא רק בישראל אלא גם בין אומות העולם.

מתנדבי זק"א הם אנשים ללא שמות. הדרכים לכל קריאת חירום, בכל שעות היממה. בכל פיגוע או ארוע מגיעים ביעף ועושים את מלאכתם נאמנה - באיתור, חילוץ, הצלה, זיהוי ו...ליקוט שרידי אנוש, להביאם לקבר ישראל.

מלאכתם קשה, פניהם חתומות וליבם נקרע, אך פועלים במקצועיות, במסירות, בנחישות וללא ליאות.

ובתום המלאכה, נעלמים הם שוב אל אלמוניותם ובליבם תפילה - שתהיה זו הפעם האחרונה!

זמן, מקום, נסיבות, אינם תנאי או שיקול.

כל מתנדב אשר ייקרא, ימהר להגיע לעשות מלאכתו.

ואז כשם שהופיע כך ייעלם יפוג אל אלמוניותו בתפילה: שלא ידרש עוד לעולם.

יהודה משי זהב - יו"ר

קֶץ הַיָּמִין

הקצר

**הלכות דינים ומנהגים
לעוסקים בחסד של אמת**

הרב יעקב רוז'ה שליט"א
יו"ר ועד רבני זק"א

המובא בחוברת זו הינו תקציר מספר שייצא
לאור אי"ה על כל דיני קבורה וכבוד המת

ליקט וערך: עוזר זילברשלג

תוכן הענינים

13.....	פתיחה דרכה של היהדות במוות ובאבלות.....
19.....	פרק א' המטפלים בנפטרים מעלתם וחובתם.....
21.....	פרק ב' חובת הטיפול במת.....
23.....	פרק ג' כבוד המת.....
27.....	פרק ד' חובת הקבורה.....
39.....	פרק ה' עקרונות הזיהוי ההלכתי.....
45.....	פרק ו' מניעת נתיחה שלאחר המוות.....
47.....	פרק ז' חניטה.....
49.....	פרק ח' איסור שריפת המתים.....
53.....	פרק ט' דינים כלליים בזירת מב"ט.....
57.....	טפסים
74.....	סוף דבר זק"אים כד תהוון בהני חבורתא.....

וְאַתָּה לֵךְ לְקֶזֶז וְתִנּוּחַ וְתַעֲמֹד לְגֵר לֵךְ לְקֶזֶז הַיָּמִין:

דניאל י"ב, י"ג

**תשכח ימיני - תשכח קץ גאולתי שהוא
נקרא ימין, שנאמר (דניאל י"ב, י"ג) לקץ הימין. כי
בהיות ישראל במעלתם ובחיבתם עם השם
יתברך היו תחת ימינו, דכתיב (שיר השירים ב',
ו) וימינו תחבקני, ימין ה' נאדרי בכח (שמות
ט"ו, ו), ימין ה' עשה חיל (תהלים קי"ח, ט"ז), וימין
תסעדני (שם י"ח, ל"ו). וכשגרמו העוונות וגלו,
כביכול שהחזיר ימינו אחור כדכתיב (איכה ב',
ג) השיב אחור ימינו, ועל זה אמר דוד (תהלים
ק"ח, ז') למען יחלצון ידידיך הושיעה ימין
וענני. ועל כן נקראת הגאולה קץ ה"ימין",
שעתיד הקב"ה להחזיר הימין למקומה.**

תורת המנחה פרשת נח - דרשה ד'

פתיחה

דרכה של היהדות במוות ובאבלות

מבוא

המוות הוא המשבר שבחיים, הדרך שהאדם מתייחס למוות מלמדת הרבה על גישתו לחיים. כשם שקיימת דרך חיים יהודית - כך קיימת דרך יהודית בגישה אל קץ החיים.

דרך החיים היהודית באה לידי ביטוי בהשקפה ייחודית ובסגנון חיים המבוססים, על המקום שקבע בורא עולם לאדם, בעולם ובחברה, ועל החובות הנובעות מכך.

בדומה לכך קיימת דרך חיים יהודית, בהתייחסות למוות, יחס מיוחד מלא בכבוד האדם החי והמת. היהדות חובקת בקרבה את כל חלקי החיים, והמוות הינו חלק מהחיים. היהדות מובילה אותנו ברגעים של שמחה ומדריכה אותנו ברגעי

צער ויגון, תומכת בנו בעוז במבוכ רגשות האבל ומעודדת אותנו להפנות - בסופו של תהליך האבל - את שימת לבנו מאפילת המוות לאורם של חיים

א. כבוד לחי ולמת

מכלול ההלכות, המנהגים והמסורות הקשורות לטיפול בנפטרים בנויים על מספר עקרונות יסוד. עקרון ראשון הוא האמונה בהשארות הנפש, כלומר, המוות אינו סופי כי חלק רוחני נשאר לנצח והמוות הוא רק מעבר מהעולם הזה לעולם הבא.

עקרון נוסף הוא, היחס לגופו של האדם, גם לאחר פטירתו זכאי לכל הכבוד הראוי ומבחינות מסוימות היחס לנפטר הוא כאל אדם חי.

עוד עקרון המנחה את אנשי חסד של אמת הוא, כי גוף האדם גם לאחר פטירתו הוא גוף קדוש, כיוון שגוף זה היה משכן לחלק הרוחני של אותו אדם.

כפועל יוצא מעקרונות אלו, קיימים הלכות

ואיסורים הקשורים לגוף הנפטר. מכאן נובע האיסור לגרום בזיון כל שהוא לנפטר וחייב לכבד את הנפטר בכל הכבוד הראוי, להביאו לקבורה בשלמותו, מבלי לגרום נזק כלשהוא לגופו של נפטר.

לכן היהדות מתנגדת בחריפות לשריפת גופות או לחבלה אחרת בגוף הנפטר.

בנוסף לכך, ההלכה דורשת לשמור על הנפטר מרגע יציאת נשמתו ועד הבאתו לקבורה ולא להניחו ללא שומר אפילו לזמן קצר, הן מטעם של שמירה על כבוד המת והן כדי לשמור שלא יארע כל נזק לגופה.

ב. האדם - כספר תורה

בספרות היהודית האדם משול לספר תורה, מותו של אדם דומה לשרפתו של ספר תורה ולכן כל מי שנוכח בשעה של מוות חייב לקרוע קריעה, כשם שספר תורה משמש לצרכי קדושה ושומר על קדושתו גם לאחר שאינו ראוי עוד לשימוש, כך גם האדם, חי עם ייעוד אצילי של חיים ואף במותו

הוא שומר על כבודו. גופתו של האדם אוצרת בתוכה קדושה אצילית ולכן יש לשמור על כבודו. חילול כבודו של האדם המת אינו מוגבל לאמירת לשון הרע ללעג או לצחוק אלא גם פעולות אחרות נחשבות לחילול כבודו כמו אכילה, שתיה ועישון במחיצת המת.

כל התמסרות לעיסוקי החיים בפני גופתו נטולת החיים של הנפטר, שאינו יכול ליטול חלק בעיסוק זה, נחשבת לביזוי הנפטר.

ג. הטהרה

"כאשר יצא מבטן אימו ערום ישוב ללכת כשבא" - אמר קהלת (פרק ה', ט"ז).

כשם שרוחצים את התינוק מיד עם היוולדו, כך הוא נכנס לעולם הזה, זך ונקי - כך גם הנפטר מן העולם יש לנקותו ולשלוח אותו זך וטהור. כך נוצר המנהג הנקרא "טהרה".

סדר הטהרה מבוצע על ידי אנשי החברה קדישא, שחברים בה יהודים מיומנים היודעים את המנהגים המתאימים ויודעים כיצד לנהוג כבוד

בגופה, הם אומרים את התפילות המתאימות ומבקשים מבעל הרחמים שיעניק לנפטר סליחה, מחילה ושלוות נצח.

היהדות טוענת לשוויון גם לאחר המוות, ולכן דורשת ההלכה כי כולם יקברו באותו מלבוש, עשיר כעני, כולם שווים לפני הבורא.

לפני אלף ותשע מאות שנה קבע רבן גמליאל מנהג זה של מלבוש זהה לכל הנפטרים ולכן הבגדים שמלבישים בהם את הנפטר הם פשוטים, נקיים ולבנים, תכריכים אלו מסמלים טוהר, פשטות וישרות לקראת השעה שהנפטר עומד לפני בורא עולם.

ד. מנהגי האבלות

ברגעים של מוות של אדם יקר וקרוב עולות שאלות מכאיבות ואינן נותנות מנוח, מדוע דווקא אדם זה מכל בני אנוש, למה דווקא עכשיו, מדוע הגיע סופו לפני הזמן ההגיוני אשר החיים יעדו לו?

ברגעי הפטירה אנו נקלעים לבלבול חמור, אנו

במבוכה, לא רק בגלל השאלות הכבדות של חיים ומוות, אלא גם בגלל המבוכה, כיצד עלינו לחוש, כיצד לבטא את הצער, כיצד להגיב על האסון, מהו הכבוד הראוי שעלינו לחלוק לנפטר ועוד אלפי שאלות הצצות באין תשובה.

אלפי שנים של מסורת יהודית עשירה מציגה לפנינו כיוון של התנהגות ברגעים אלו של משבר בחיינו.

סיכום

החכמה היהודית שהצטברה במשך הדורות באה לידי ביטוי בכל ההלכות והמנהגים הכתובים בספרי ההלכה והמנהג היהודיים, ההלכות והמנהגים נותנים אפשרות לפרוק את הצער, להוביל את האבלים במבון המסובך של הרגשות המעורבים המופיעים ברגעים קשים אלו, כאב הלב לא ייעלם, אולם היהדות תוביל את האבלים לקראת נחמה וחזרה לעולם של חיים.

הרב יעקב רוז'ה

יו"ר וועד רבני זק"א

פרק א'

המטפלים בנפטרים - מעלתם וחובתם

חבורה שעוסקת בנפטרים נקראת בכל מקום חברה קדישא, כיוון שבני החבורה עוסקים בגוף קדוש, כמו שנאמר "לקדושים אשר בארץ המה" ולכן כל מי שרוצה להימנות בחבורה העוסקת בנפטרים קיימות לגביו דרישות מיוחדות.

הנמנים על חברה קדישא וכן בכל ארגון העוסק במתי ישראל חייבים למלא אחר הדברים הבאים: **א.** יראי שמים. **ב.** אנשי שלום. **ג.** שומרי מצוות המקפידים על כל פרט. **ד.** חייבים ללמוד ולדעת את כל הדינים והמנהגים הקשורים לעיסוק בנפטר. **ה.** נשואים.

כמובן, שבשעת ההתעסקות בנפטר אין להקל ראש ח"ו, רק להתעסק באימה וביראה, היות

והנשמה רואה איך מתעסקים בגוף, ודומה
הטיפול במת להקרבת קרבן ולספר תורה
שנשרף, ובזכות זה יחזיק המת טובה למתעסקים
עימו.

למתנדבי זק"א שעוסקים בטיפול בנפטרים אין כל
חשש ללמוד הלכות אבלות, ואף מוטלת עליהם
חובה ללמוד את ההלכות בהן הם עוסקים ולהיות
בקיאים בהן, רצוי להשתתף בשיעורים הניתנים
בנושאים אלו, ושומר מצווה לא ידע דבר רע.

פרק ב' חובת הטיפול במת

א. מת בעיר - כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה, ומוטלת עליהם החובה לטפל בנפטר ובקבורתו.

ב. עיקר חובת הטיפול בנפטר ובקבורתו מוטלת על בני משפחת הנפטר וקרוביו.

ג. אולם, אם יש בעיר חבורה שתפקידם לטפל בנפטרים, כגון חברה קדישא, או מתנדבי זק"א, בני העיר פטורים מן החובה. אנשי אותה חבורה חייבים לטפל בנפטר ודינם כעוסקים במצווה ופטורים ממצוות אחרות.

ד. באירוע רב נפגעים, כל עוד לא ידועה זהות ההרוגים, הטיפול בהרוגים מוטל על החבורה המיועדת לכך, במקרה זה מתנדבי זק"א.

ה. באירוע רב נפגעים, גם כאשר נודע זהותו של ההרוג, אולם בני המשפחה עדיין לא יודעים על פטירתו של קרובם, ומי שנמצא בשטח הם מתנדבי זק"א, הדין הוא כמו במת מצווה. מעיקר הדין, חובה על כל בני העיר לטפל, מכיוון שמתנדבי זק"א נמצאים בשטח האירוע והם קרובים לחלל, חובה עליהם לטפל במתים ולדאוג לקבורתם.

ו. בפינוי של נפטר מביתו במוות בלתי טבעי (כגון: רצח, התאבדות וכדו'), וקרובי המשפחה נמצאים במקום, עיקר חובת הקבורה היא על בני המשפחה, אולם מתנדבי זק"א דינם כבני החבורה המוזכרים בשו"ע, ובעצם נוכחותם הם מתירים לכל בני העיר לעשות מלאכה, כיוון שכל מי שמתנדב בארגון זק"א קיבל על עצמו לעסוק במקרים כגון אלו.

פרק ג' כבוד המת

א. הדינים שקבעו חכמים הקשורים להתנהגות במחיצת המת - משום כבוד המת, הם בין במת שלם ובין בחלקים ממנו.

ב. ההגדרה של "בפני המת" מתחלקת לשלושה מצבים: **א.** בית הקברות, **ב.** ד' אמותיו של מת בשטח פתוח. **ג.** כל שטח החדר שהמת בתוכו.

ג. חכמים אסרו לקיים מצוות בפני המת משום לועג לרש. אדם שמקיים מצוות בפני המת נראה כאילו לועג לו, שהרי המת פטור מלקיים את כל המצוות כמו שנאמר (תהילים פרק פ"ח, ו') "בַּיָּמִים חָפְזֵי כָמוֹ חֲלָלִים שִׁכְבֵּי קֶבֶר". ועל כך אמרו חז"ל: לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו

וספר תורה בזרועו וקורא, ואם עושה כן עובר
משום "לועג לרש חרף עושהו".

ד. בין הדברים אשר נזכרו בהלכה שאסור
לעשותם במחיצת המת הם:

1. לבישת ציצית כאשר הציצית גלויה.
לכן בבית עלמין ובעת טיפול בנפטר יש
להסתיר את הציצית.
2. אמירת תפילות, ברכות וקריאת שמע.
3. לדבר בדברי תורה.

ה. אולם, לקרוא פרקי תהילים לכבוד הנפטר
ולומר קדיש לעילוי נשמתו, מותר בפני המת.

ו. חכמים אסרו לעשות בבית קברות או
במחיצת המת כל פעולה שאינה קשורה
למת: אכילה, שתייה, ושיחות חולין, משום
איסור קלות ראש, ויש פוסקים שאסרו זאת
משום לועג לרש.

ז. כל מי שנמצא במחיצת המת אסור בשאילת
שלום ובהשבת שלום. ואלו הכללים לשאילת

שלום: א. הנמצאים במחיצת המת אסור להם לומר "שלום" איש לרעהו. ב. אסור גם לומר "צפרא דמרי טב". ג. מותר לברך את חברו בשאר ברכות כגון "תהיה בריא" "תצליח" וכדומה. ד. כל האמור לעיל הוא בנוסף לאיסור של שיחות בטלות האסורות במחיצת המת משום "לועג לרש".

ח. חכמים אסרו באיסור חמור להוציא שם רע על המתים. לכן, יש להיזהר מאד מאד שלא לזלזל או להשתמש בכינויים שונים בקשר לנפטרים, גם כאשר אנשי זק"א מטפלים במקרי מב"ט של נדכאים וחלכאים.

ט. המטפלים בנפטרים ורואים אותם במצבים שונים ומשונים אסור להם לספר לאחרים את אשר ראו כל זאת מפני כבוד המת.

י. שמירת המת - חכמים חייבו לשמור על המת מרגע פטירתו עד הבאתו לקבורה.

יא. שלשה טעמים נאמרו בטעם חובה זו: א.

לשמור שלא יגרם נזק לגופה. ב. מפני כבודו של המת. ג. מפני רוחות רעות.

יב. אם המת נמצא בחדר סגור לחלוטין, כגון מקרר, ואין חשש לנזק שעלול להיגרם לגופה, גם אז, יש חובה לשמור על המת משום כבודו. אבל, במצב זה מותר לשומר לעמוד מחוץ לחדר ואף לצאת ולהיכנס לעיתים מזומנות.

יג. באירוע רב נפגעים, אחראי מטעם זק"א הנמצא במקום, חייב למנות מתנדב שיהיה אחראי אך ורק על שמירת הנפטרים במקום ריכוז החללים.

פרק ד' חובת הקבורה

- קבורת דם
- חלקים מן המת
- חפצים הקשורים למת
- אבר מן החי
- טיפול בנפטר שאינו יהודי וקבורתו

חובת הקבורה - כללי

א. מצווה עשה מן התורה לקבור את המת, שנאמר: "קבור תקברנו ביום ההוא".

ב. איסור לא תעשה להלין את המת שלא לצורך, שנאמר: "לא תלין".

ג. כתב החפץ חיים בספרו "אהבת חסד": "גם יש לחברה קדישא תמיד להיות זריזים בדבר שלא יבוא לבסוף לידי הלנת המת כי הוא צער גדול למת, כמו שכתוב בזוהר הקדוש. ובפרט שיש על זה לאו בתורה אם מלין אותו בחינם - אם לא בדבר שעל פי דין מותר להלין אותו עבור זה, כמבואר הכל בשולחן ערוך. וכבר ראינו פעמים רבות שמפני איזה סיבה קלה ונקלה או מפני עצלות השמשים בא לידי הלנת המת ויש לזהר בזה מאד".

ד. מותר להלין את המת משום כבודו.

ה. מן הראוי להביא מדבריו של ה"דרכי חסד"

וז"ל: "ומה זה נקרא כבודו יעשה שאלת רב מובהק וירא שמים המורה להלכה על פי דעת תורתנו הקדושה, ומה מאד גדלה המכשלה, אשר גם חרדים נכשלים בה, מלינים את המת מטעם שאין בו ממש, באומרם שהוא לכבוד המת, ובאמת עוברים על איסור דאורייתא וגורמים צער לנשמת הנפטר".

1. ישנם מקרים נוספים בהם מותר להלין את המת:

1. להביא לו ארון ותכריכים.
2. כדי שיבואו קרוביו של הנפטר, ואם הם בארץ אחרת רצוי שלא להמתין להם.
3. לצורך זיהוי הנפטר על-פי ההלכה.
4. כדי למנוע חילול שבת.
5. כדי למנוע את נתיחת הגופה.

בכל מקרה כשמתעורר צורך לדחות את הקבורה, יש להתייעץ עם מורה הוראה.

קבורת דם

א. דם שיצא מאדם חי ופסק בעודו בחיים, אינו טעון קבורה לכולי עלמא.

ב. דם שיצא מאדם חי סמוך למיתתו ונמשך עד מותו, יש חיוב לקבורו דחיישין שיש בו דם הנפש.

ג. דם הנפש, דהיינו דם שיצא בשעת מיתה שזהו הדם שהנפש תלויה בו, לכולי עלמא טעון קבורה, מדרבנן.

ד. דם שיצא לאחר מיתה, טעון קבורה היות וכל דם היוצא מן האדם הרי הוא כבשרו. אולם, לדעת "גשר החיים" רק אם יש רביעית דם במקום אחד הדם טעון קבורה כי לשיטתו קבורת דם היא רק משום טומאה ודם מטמא כאשר יש רביעית במקום אחד.

ה. לכן, מתנדבי זק"א הבאים לטפל באירועי מוות בלתי טבעי ויש דם במקום האסון,

מִסְפָּק יש לאסוף כל טיפה וטיפה של דם כדי להביא לקבורה יחד עם המת.

ו. בשעת דחק גדול, כגון, דם מן המת שנתפזר לאורך מסילת ברזל, וכמעט בלתי אפשרי לאסוף את כל הדם, יש לסמוך על דעת "גשר החיים" ולאסוף רק אם יש רביעית דם במקום אחד.

ז. כדי למנוע נזילת דם מהגופה, חשוב מאד לעטוף מיד כל גופה וגופה בשמיכה סופגת.

ח. יש להשתדל שכל הממצאים הספוגים בדם יובאו לקבורה יחד עם המת בקברו.

ט. באירוע רב נפגעים, בדרך כלל לא ניתן לשייך את הדם למת מסוים, בכל זאת יש להביא את הממצאים הטבולים בדם, לקבורה בקבר אחים.

י. אם המת כבר נקבר, אסור לפתוח את קברו לשם קבורת הדם. אולם, מותר לחפור בעפר אשר מעל לקבר, ולקבור שם את הממצאים

ספוגי הדם בתנאי שלא יפתחו את לוחות
האבן המכסות את המת או את ארונו של
המת.

יא. יש להקפיד שמעל החפצים ספוגי הדם יהיה
עפר, לפחות בגובה שלושה טפחים.

יב. אם ניתז דם על בגדי העוסקים במלאכת
הקודש, אין חובה לקבור בגד זה. אלא, יש
להשרות את הבגד בכלי עם מים עד שהדם
יצא מן הבגד אל המים ואת המים יש לשפוך
או לקבר של הנפטר או בגומא סמוך לקברו,
או לפחות בגומא בשטח בית קברות כל
שהוא.

חלקים מן המת

א. חובת הקבורה חלה לאו דווקא על מת שלם. אלא, גם על חלקים ממנו, ובכלל זה שיניו של המת ושערו.

ב. על-כן, יש לאסוף כל פיסת רקמה ועצם ולהביאם לקבורה. לכן, מוטלת חובה קדושה על אנשי זק"א לחפש היטב במקום האירוע ולדאוג שכל חלקי המת יובאו לקבורה.

ג. לכתחילה, יש לקבור את כל חלקי המת יחד עם המת עצמו באותו קבר. לכן, יש לעשות מאמץ מיוחד לשייך את חלקי המת לגוף המת עצמו. אם אין אפשרות לשייך את החלקים לגוף המת - בעיקר באירוע רב נפגעים - כאשר ל"ע נהרגו מס' בני אדם, בכל מקרה, חלקים אלו חייבים בקבורה וניתן לקברם בקבר אחרים.

חפצים הקשורים למת

א. כדי שחפץ יאסר בהנאה ויהיה חייב קבורה

דרושים התנאים הבאים:

1. החפץ ינתן על המת או על מטתו.
2. החפץ ינתן כאשר כוונת הנותן היא לקבור את החפץ עם המת.
3. החפץ ינתן על ידי בעל החפץ ולא על ידי אדם אחר, שהרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

ב. תנאים אלו מתקיימים בשקית הפלסטיק

שבתוכה מפנים את הנפטר מזירת האירוע. שכן, בדרך כלל יש בשקית דם או חלקים אחרים מן המת הטעונים קבורה וידוע לכל העוסקים במלאכת הקודש שסופה של השקית להיקבר, לכן השקית טעונה קבורה.

ג. יש להשתדל לקבור את השקית בנפרד, ולא

עם המת, שאין לעשות חציצה בין גוף המת לקרקע כמבואר בספרים.

ד. חפץ מלאכותי שמחובר לגוף האדם באופן קבוע, כגון: קוצב לב, שיניים מושתלות באופן קבוע (למעט תותבות) וכדו', חפץ מסוג זה אסור בהנאה וחייב בקבורה.

ה. פאה נכרית, תכשיטים, שעונים, משקפיים וכדו' אינם טעונים קבורה, מכיוון שהם אינם קשורים בגופו באופן קבוע, וזאת בתנאי שאין עליהם חלקי רקמה או דם.

אבר מן החי

א. אדם שנקטע אבר מגופו בחייו, טעון קבורה רק אם יש עצם ורקמה.

ב. יש נוהגים במקרה זה לקנות לעצמם קבר מחיים וקוברים בו את האבר. כדי לצאת דעת ה"מעבר יבק" שיש להקפיד שכל אבריו של האדם - גם אותם שנקטעו בחייו - יהיו עמו בקברו.

ג. אולם, יש החוששים לקנות קבר מחיים (אף על פי שאין בזה כל חשש) לכן נוהגים לקבור את האבר במקום מסומן בבית הקברות, כדי שלאחר אריכות ימים ושנים יצרפו את האבר לקברם.

ד. ויש שאינם מקפידים לצאת לפי דעת ה"מעבר יבק", ומוסרים את האבר לחברה קדישא לקבורה בבית קברות כדי למנוע מלהכשיל את הכהנים מטומאה.

טיפול בנפטר שאינו יהודי וקבורתו

כל הכללים הנ"ל חלים גם אם הנפטר אינו יהודי,
שכן "בצלם אלוקים ברא את האדם".

פרק ה' עקרונות הזיהוי ההלכתי

חשיבות הזיהוי

- א.** הזיהוי הוא: קביעת זהות גופה, בצורה ברורה ומוחלטת, לפי הכללים שנקבעו בהלכה.
- ב.** לזיהוי הנכון יש חשיבות עליונה בהלכה, לכן הזיהוי חייב להיעשות לפי כל כללי הלכה.
- ג.** לזיהוי יש השלכות על התחומים הבאים:
1. התרת אישה מעגינותה.
 2. דיני ירושה.
 3. דיני אבלות.
 4. דיני ייבום.
- ה.** על-כן יש לבצע את הזיהוי בדיוקנות מוחלטת ובכל מקרה של ספק ולו הקל ביותר, יש להביא את הממצאים לפני בית-דין מוסמך.

טביעות עין - היכרות אישית

הקריטריונים לזיהוי בהיכרות אישית

א. תנאי בסיסי - שלחלל יהיו פנים לא מושחתות וניתנות לזיהוי.

ב. המזהה חייב להיות אדם המכיר את החלל לאורך זמן.

ג. יש להקפיד שהמזהה יתבונן בפני החלל ויאמר בוודאות כי הוא מכיר את החלל ומה שמו.

ד. רצוי שהמזהים יהיו לפחות שני עדים (אפילו קרובים).

ה. מקבלי הזיהוי - לפחות שני אנשים.

ו. על מקבלי הזיהוי לגבות עדות בכתב מהמזהה ולהחתימו על עדות זו.

ז. מקבלי הזיהוי יוסיפו את התרשמותם מפעולת הזיהוי (כגון: המזהה אמין / לא

אמין, מבוהל, שקול, נתון תחת השפעה
כלשהיא וכדו').

ח. זיהוי חלל על סמך פנים תקף רק עד שלושה
ימים משעת הפטירה (לאחר שלושה ימים,
הזיהוי על סמך פנים אינו תקף).

ט. גופה ששהתה במים אינה ניתנת לזיהוי
בהיכרות אישית.

י. יש דעות בין הפוסקים שניתן לזהות חלל
על סמך מבנה גופו (טביעות עין של הגוף),
גם כאשר הפנים אינן ניתנות לזיהוי, לכן אין
להתעלם מקיום זיהוי במצב זה.

זיהוי על סמך סימנים בגופה

א. זיהוי על סמך סימנים בגופת החלל ייעשה בדרך כלל רק על-ידי בעלי מקצוע בתחום הזיהוי.

ב. ההלכה מחלקת את הסימנים לשלש דרגות:
א. סימן מובהק. ב. סימן בינוני. ג. סימן גרוע.

ג. סימן מובהק - לשון הפוסקים: "לא ימצא אפילו באחד מאלף". דוגמאות:
✓ טביעת אצבע.
✓ מרשמי שיניים ייחודיים.
✓ השוואת D.N.A.

ד. סימן בינוני - לשון הפוסקים: "ימצא באחד מאלף". דוגמאות:
✓ סימני שבר בעצמות.
✓ צלקות שונות.
✓ קעקועים.

ה. סימן גרוע - שכיח אצל רבים במבני האדם.

דוגמאות:

✓ גובה.

✓ צבע שיער.

✓ צבע עיניים.

ו. בדרך כלל, על-פי ההלכה מספיק סימן מובהק אחד בשביל לקבוע את זהות החלל.

ז. בדרך כלל, על-פי ההלכה שני סימנים בינוניים הם שווי ערך לסימן מובהק.

ח. קיימים סימנים נוספים שרק בית-דין מוסמך יכול לקבוע אם הם סימן מובהק או סימן בינוני בלבד, או סימן גרוע.

ט. לכן על העוסקים בזיהוי להקפיד לתעד כל שינוי בגופה, כגון: קעקועים, צלקות, סימני ניתוח, שומות וכדו'.

י. המטפלים בשטח יתעדו את הסימנים, אולם הזיהוי הסופי על-סמך סימנים ייעשה בבית-הדין.

הערה חשובה:

למרות האמור לעיל, על העוסקים בזהוי ובאיסוף הממצאים בשטח, לשים לב ולתעד בכתב כל סימן, כל פריט, כל חפץ, כל תכשיט וכל פרט, בין אם הם נמצאו על הגופה ובין בסביבתה, כי פריטים אלו - גם אם אין אפשרות הלכתית לקבוע בעזרתם זיהוי - הם ישמשו בעתיד כסימנים מכוונים, אשר יובילו בסופו של תהליך לזיהוי סופי על-פי ההלכה.

פרק ו'

מניעת נתיחה שלאחר המוות

כללי

כאשר נוצרת דרישה של הרשויות להעביר גופה למכון לרפואה משפטית / מכון פתולוגי מכל סוג שהוא, קיימות שלש אפשרויות:

א. בדיקה חיצונית בלבד. בבדיקה זו לא נעשית שום פעולה פולשנית בגופה, אלא בדרך כלל מדובר בתיעוד חיצוני בלבד, כגון: תצלומים וצילומי רנטגן.

ב. נתיחה כוללת. פירושה ניתוח כל הגופה, ובמקרים מסוימים אף הוצאת כל האיברים.

ג. נתיחה חלקית / מקומית. הגדרת פעולה זו משתנה לפי הנסיבות, לעיתים היא פעולה פולשנית זעירה (כגון הוצאת קליע בלבד), ולעיתים היא רחבת היקף (כגון סידרה של דקירות בגופה), תלוי בסוג הפגיעה בגופה.

התייחסות הלכתית:

א. בדיקה חיצונית בלבד מותרת על-פי ההלכה.

ב. נתיחה כוללת אסורה באיסור גמור, שכן היא מהווה ניוול המת באופן חמור ביותר.

ג. נתיחה חלקית - יש מקרים שההלכה מתירה נתיחה מסוג זה, בכל מקרה שנדרשת פעולה כזו יש להיוועץ במורה הוראה מוסמך, **הבקי בנושאים אלו.**

ד. מותר להלין את המת, אפילו מספר ימים, אם הלנה זו תסייע למניעת נתיחה.

ה. אם לצורך זיהוי ישנה דרישה לקחת מהגופה חומר להפקת D.N.A מותר לקחת מהגופה דם על-ידי מזרק בלבד, או ציפורן או קווצת שיער.

ו. אם יש צורך בנטילת רקמה, יש לפנות למורה הוראה מוסמך הבקי בנושאים אלו.

ז. מותר לגלות את פני המת או לצלם אותם לשם זיהויו, כי זהו כבודו.

פרק ז' חניטה

קיימות שלש אפשרויות לחניטת המת:

א. הוצאת האויר הנוזלים והדם מן הגופה, ובמקרים מסוימים אברים פנימיים, ומזריקים חומר המקשה את הגוף ומעכב עיכולו - מה שקוראים בלע"ז "עמבאלמונג" (Embalming).

ב. חניטת הקפאה הנקרא בלע"ז "פריזונג" (Freezing) - אין מוציאים דבר מן הגוף, אך מכניסים כימיקאלים שונים המשמרים את הגופה שלא תבאש.

ג. שימור הגופה ע"י שימת קרח עליה ומסביבה. האופן הראשון **אסור לגמרי ויש בו משום ניוול המת שהוא איסור חמור מאד.**

באשר לאופן השני **יש מתירין לצורכי העברה ממקום למקום כגון לארץ ישראל, אך כידוע אין**

**להשתמש בחומרים המעכבים את עיכול הבשר
בקבר.
ורצוי להשתמש באופן השלישי.**

פרק ח'

איסור שריפת המתים

היהדות מתנגדת נמרצות לשריפת גופות, ולא מצאנו בעניין זה שום מחלוקת, לא רק בין פוסקי ההלכה אלא אף לא בין מפרשי המקרא.

שריפת גופת המת מוגדרת כניוול למת וביזויו וכפגיעה בכבוד האדם וביטול מצוות עשה של מצוות קבורה. אשר על כן, אין תוקף לצוואתו של מי שמבקש שישרפו את גופתו. ההלכה אף אוסרת תמיכה ציבורית בגופים העוסקים בשריפת גופות.

א. מי שציווה בחייו או בצוואתו לשרוף את גופתו, אסור לקיים את דבריו בשום פנים ואופן.

ב. מי שגופתו נשרפה מרצונו או על-פי בקשתו, תקנת גדולי ישראל שאין לקבור את אפרו בבית-קברות יהודי.

ג. אסור להשתתף בטקס הנערך סביב שריפת או קבורת אפר זה.

ד. לפי תקנת גדולי ישראל אין לנהוג מנהגי אבלות אחר מי שציווה לשרוף את גופתו, ובכלל זה שאין לשבת עליו שבעה.

ה. מותר לעשות פעולות לעילוי נשמת מי שציווה לשרוף את גופתו, כגון: תפילות ואמירת קדיש.

ו. מי שנשרף באונס כגון לאחר תאונה או בשוגג גמור, יש לו דין ככל מתי ישראל וקדושתם, ויש לקבור את אפרו בקבר ישראל ולנהוג עליו בכל מנהגי האבלות.

לאור האמור לעיל, יש לעשות את כל אשר ניתן כדי למנוע שריפת גופות, הן בארץ הקודש והן בתפוצות ישראל.

**להלן נוסח מחאה בעניין שריפת גופות אשר פורסם
על-ידי גדולי ישראל בארץ הקודש בשנת תרצ"ה.**

נוסח המחאה

אנחנו הרבנים החתומים מטה מצאנו לעצמנו
חובה קדושה, למחות נגד הפרצה של
המתחדשים הרוצים לעקור גבולות עולם וללכת
בדרך המינות לבטל מצות קבורת המתים,
ולעשות כמקולקלים שבאומות העולם לשרוף את
המתים, והננו מודיעים לכל אחינו בני ישראל שכל
חברה קדישא אסורה להתעסק באפר השרופים
הנ"ל, ואסור לקבל את האפר לקבור אותו בקברי
ישראל ולא לעשות שום סדר של כבוד המתים
באפר השרופים הנ"ל, ולאות אמת וצדק באנו
על החתום יום י' טבת תרצ"ה פה עיר הקודש
ירושלים ת"ו.

נאום הק' אברהם יצחק הכהן קוק
ונאום צבי פסח פראנק

ונאום אליהו בה"ר שלמה ראם
ונאום ירוחם פישל בערינשטיין
ונאום שמשון אהרן פולונסקי
ונאום יוסף גרשון הורוויץ
ונאום משה פריצקער רב מברדיטשוב
ונאום חיים שלמה גולובנציץ
ונאום יוסף מ' הלוי ס"ט
ונאום שלמה נתן קאטלער, שהי' האב"ד דלוקניק
נאם יעקב קלמנס מלפנים האב"ד במוסקווא
ונאום חיים העליר בהגאון הצדיק הרי"ל ז"ל

פרק ט'

דינים כלליים בזירת מב"ט

א. רצוי שאנשי זק"א יביאו ברכה על ראשם ויקפידו בשעת הכנת המת לפינוי, לפשוט את כפות ידיו, ובוודאי שיחזיק להם המת טובה.

ב. מן הראוי שמתנדבי זק"א יניחו את ידי הנפטר משני צידי גופו על מותניו.

הערה: עיקר ההקפדה היא על הנחת המת בקבר, לכן אם לצורך פינויו יש צורך להניח את הידיים על החזה, מותר, לפי שזהו כבודו. כמו שכתב ב"גשר החיים" שם (עמוד קל"ח) שכן מנהג ירושלים, כאשר המת רחב גוף או מפני שהזמן דחוק או מפני שקירות הקבר הם מקרקע סלעית, וקשה להרחיב את הקבר, ניתן לקוברו כשידיו על ליבו.

ג. ראוי שמתנדבי זק"א בהגיעם לטפל בנפטר ישתדלו לכסות את גופו ופניו. אולם, מותר

לגלות את פני המת או לצלם אותם לשם זיהויו, כי זהו כבודו.

ד. כל מי שנגע בנפטר או היה בחדר אחד עם נפטר, או היה בלוויה, אפילו היה רחוק יותר מארבע אמות מהנפטר, חייב ליטול ידיו 3 פעמים כמו בנטילת שחרית.

ה. יש להקפיד על המנהג שלא להיכנס לבית לפני שנטל ידיו.

ו. מתנדבי זק"א המגיעים לזירת אירוע, אם קורה והם נוכחים בשעת יציאת נשמה, הם פטורים מקריעה המוזכרת בפוסקים לעומדים בשעת יציאת נשמה.

ז. כל רכושו של המת משועבד לצורכי קבורתו בכבוד הראוי לו ואין צורך לקבל את רשות היורשים לשם כך. לכן מותר להשתמש בתאורה, מיזוג, סדינים, כריות ובכל הדרוש לטיפול במת ולפינויו בכבוד הראוי. ואין בזה חשש גזל ח"ו.

ח. מתנדבי זק"א המפנים נפטר מבית, אין להם לחשוש לצוואתו של רבי יהודה החסיד שלא יצא אדם מפתח הבית לפני יציאת המת, משתי סיבות: א. למתעסקים מותר לצאת ראשונים. ב. האיסור נוהג רק בזמן מצוות לווית המת ולא בזמן פינוי.

ט. מותר להשתמש בתכשירים מפיצי ריח למנוע ריח רע ואף מותר לזלף על בגדי הנפטר.

י. במקרה של טיפול בנפטר שהסתיים סמוך לשבת והמתנדב הגיע לביתו בכניסת השבת, מותר בשבת לרחוץ את כל הגוף גם במקומות שיש שיער, במים קרים או במים שהוחמו בערב שבת על ידי דוד שמש. ויש להיזהר לא לסחוט שיער. ורצוי להשתמש בסבון נוזלי.

יא. אסור לספר לשום גורם מה מצב הגופה, מפני כבודו של המת ויש על כך חרם הקדמונים.

טפסים

טופס מס' 1

טופס גביית עדות - זיהוי בהיכרות אישית

טופס מס' 2

טופס גביית עדות - על סימני גוף

טופס מס' 3

טופס איסוף חפצים מזירת אירוע

טפסי אנו"ח

**ניתן לצלם את הטפסים בהגדלה לנוחות
השימוש בהם.**

טופס זיהוי הלכתי

גביית עדות

זיהוי בהכרות אישית

מס' גופה _____

חשוב! למקבלי הזיהוי: יש למספר את כל הגופות בשטח האירוע במס' רץ, לפני תחילת תהליך הזיהוי.

מקום	שעה	תאריך לועזי	תאריך עברי
	00:00	00/00/00	

פרטי המזהה:

שם משפחה	כתובת פרטית
שם פרטי	כתובת עבודה
שם האב	כתובת דוא"ל
טלפון בבית	טלפון נייד

הצהרה:

אני החתום מטה מצהיר בזאת כי התבוננתי בפנים של גופה מס' _____
ואני מזהה אותה כגופתו של _____
אותו/ה הכרתי בחייו:

שם משפחה	
כינוי	
שם פרטי	
שם האב	

חתימה בשם מלא

התרשמות מקבלי הזיהוי:

פרטי מקבלי הזיהוי:

שם משפחה		כתובת פרטית	
שם פרטי		כתובת עבודה	
שם האב		כתובת דוא"ל	
טלפון בבית		טלפון נייד	

חתימה בשם מלא

שם משפחה		כתובת פרטית	
שם פרטי		כתובת עבודה	
שם האב		כתובת דוא"ל	
טלפון בבית		טלפון נייד	

חתימה בשם מלא

שם משפחה		כתובת פרטית	
שם פרטי		כתובת עבודה	
שם האב		כתובת דוא"ל	
טלפון בבית		טלפון נייד	

חתימה בשם מלא

טופס זיהוי הלכתי

גביית עדות על סימני גוף

מס' גופה

חשוב! למקבלי הזיהוי: יש למספר את כל הגופות בשטח האירוע במס' רץ, לפני תחילת תהליך הזיהוי.

מקום	שעה	תאריך לועזי	תאריך עברי
	00:00	00/00/00	

פרטי המזהה:

שם משפחה		כתובת פרטית	
שם פרטי		כתובת עבודה	
שם האב		כתובת דוא"ל	
טלפון בבית		טלפון נייד	

הצהרה:

אני החתום מטה מצהיר בזאת כי הכרתי את _____ בחייו, ואני מעיד כי היו בגופו הסימנים הבאים:

- א. _____
 ב. _____
 ג. _____

שם משפחה	כינוי	
שם פרטי	שם האב	

חתימה בשם מלא

בדיקה:

אנו החתומים מטה מצהירים בזאת, כי בדקנו את גופה מס' _____ ומצאנו בגופה את הסימונים הבאים:

- א. _____
ב. _____
ג. _____

פרטי מקבלי הזהוי:

שם משפחה		כתובת פרטית	
שם פרטי		כתובת עבודה	
שם האב		כתובת דוא"ל	
טלפון בבית		טלפון נייד	

חתימה בשם מלא

שם משפחה		כתובת פרטית	
שם פרטי		כתובת עבודה	
שם האב		כתובת דוא"ל	
טלפון בבית		טלפון נייד	

חתימה בשם מלא

שם משפחה		כתובת פרטית	
שם פרטי		כתובת עבודה	
שם האב		כתובת דוא"ל	
טלפון בבית		טלפון נייד	

חתימה בשם מלא

טופס סיוע בזיהוי

טופס איסוף חפצים מזירת אירוע

מקום	שעה	תאריך לועזי	תאריך עברי
	00:00	00/00/00	

א. יש למספר את כל החפצים בזירת האירוע, בצורה שונה לחלוטין ממס' הגופות (לדוגמא: אם הגופות סומנו ב-1.2.3, יש לסמן את החפצים ב-א.ב.ג.).

ב. אין להסיר חפצים מהגופה עצמה.

ג. אין להניח על הגופה חפצים שלא היו עליה.

ד. רצוי לציין ליד איזו גופה נמצא כל חפץ.

פרטי החפץ:

מס' החפץ:	
תיאור החפץ:	
מקום המצאו:	

פרטי החפץ:

מס' החפץ:	
תיאור החפץ:	
מקום המצאו:	

פרטי האוסף:

שם משפחה		כתובת פרטית	
שם פרטי		כתובת עבודה	
שם האב		כתובת דוא"ל	
טלפון בבית		טלפון נייד	

חתימה בשם מלא

טפסי אנו"ח

הסבר למילוי הטפסים:

מח' אנו"ח ביחצ"א:

- מח' האנו"ח ביחצ"א מורכבת ממתנדבי זק"א אשר יוקפצו למשימות טיפול בחלל בהתאם לצורך והנחיית מפקד יחידה.
- לכל פלוגה יוקצו 6 מתנדבים, מתוכם שלושה יפעלו לתיעוד ואיסוף נתונים באתר ההרס יחד עם הפלוגה ושלושה נוספים יפעילו את התא"ח (תחנת איסוף חללים) שימוקם בשולי האתר (בהתאם לנוהל מיקום תא"ח).
- מתנדבי זק"א ביחצ"א יתאמנו יחד עם פלוגות החילוץ, בתאום מוקדם.

נוהל וסדר פעולות לטיפול בחלל:

- עיקרון מנחה: פעולות התיעוד והאיסוף לא יהיו על חשבון הצלת חיי אדם.**
- עיקרון משני: אדם אחד לא מזוהה = עשרות בני משפחה דואגים.**

באתר הרס:

1. בכל מקרה בו זוהה לכוד אשר רופא קבע את מותו באתר, חובה לזמן חייל אנו"ח בטרם הזזתו מהאתר לצורך תיעוד זירה ואיסוף נתוני חלל.
2. חייל האנו"ח ימציא לזירת החילוץ אלונקה /שק חלל.
3. חייל האנו"ח יצמיד ללכוד/מחולץ, תג זיהוי מספרי. חייל האנו"ח יבצע צילומים במצלמת פולוראייד של הלכוד/מחולץ, הכוללים צילום של: ראש/פנים וחלק גוף עליון, תמונה כללית של הגופה, תמונת מיקום החלל והסביבה בה נמצא.
4. את התמונות יש להניח בכיס שק החלל לאחר רישום מס' אזיקון על התמונות.
5. חייל האנו"ח ילווה את החלל באופן צמוד עד להבאתו לתא"ח (תחנת איסוף חללים).
6. חלקי גופה משמעותיים (גפיים - ראש) יסומנו ויטופלו כגופה נפרדת - אין לחבר ולייחס איבר שנמצא באתר - לחלל

שנמצא לידו.

7. ממצאים הצמודים לחלל (ביגוד/תיק חייל/ שעון/משקפיים/מקל הליכה וכד') יצורפו לשק החלל ע"י חייל האנו"ח - תשומת לב המחלץ לפריטים אלו ואחרים שיש בהם כדי לסייע בזיהוי החלל בעת החילוץ.

8. נשק שנמצא באתר הרס - יסומן בתיעוד נפרד.

בתא"ח

9. חייל אנו"ח יוודא קליטת חלל על כל הנלווה אליו = אזיקון על היד /תמונות עליהם רשום מס' אזיקון/רישום מס' אזיקון על שק חלל באזור ראש החלל / טופס תיעוד גופה ועליו מס' אזיקון.

10. חייל האנו"ח יבצע רישום חלל ביומן תא"ח.

11. חייל האנו"ח ידאג להעברת טופס פינוי

חללים לחתימת מג"ד (לצורך השוואת כמות חללים בין חפ"ק מג"ד והמידע המצוי בתא"ח) בטרם פינוי החללים למכון

לרפואה משפטית או לאחריות הרשות
המקומית.

חלל שנקבע מותו באתר פצועים:

12. יועבר לת"א ויתועד כחלל שחולץ מאתר
הרס.

13. יועברו הנתונים לחפ"ק מג"ד ע"י האנו"ח
כדי לוודא טבלת נתוני חללים מדויקת.

תאום פעולות ופיקוד

קצין אנו"ח ביחצ"א ירכז את נתוני החללים
מחיילי האנו"ח באתר ויעבירם לחפ"ק מג"ד.

כללי

מתנדבי האנו"ח של זק"א ביחצ"א הנם חובשים
מוסמכים ופעילים במד"א - לידיעת ק. רפואה.

מתנדבי האנו"ח של זק"א ביחצ"א הוסמכו
כמחלץ 02 (סיוע בפינוי הרס קל) - לידיעת
ק.חילוץ.

אזיקוני זיהוי - אזיקון בעל מספר ייחודי לכל

אזיקון המוצמד לחלל מיד עם חילוּצו.
 האזיקון הופך למספר הזהות של החלל המחולץ
 עד לקביעת זהותו בצורה מדעית ומשפטית.
 חובה להצמיד אזיקון זיהוי לכל חלל האזיקון
 יוצמד ליד, רק במידה והידיים קטועות יוצמד
 לרגל.

טופס תיאור גופה /חלקי גופה בזירה.

ימולא ע"י המתעדים המצויים באתר ההרס,
 חובה לציין מקום מציאת הגופה בהתאם לשם
 גזרה כפי שניתנה ע"י המג"ד בחלוקת גזרות.
 עותק 1 צמוד לגופה בשק חלל - עותק שני מצוי
 בתא"ח - עותק שלישי מועבר לחוקר

טופס תאור גופה/חלקי גופה בזירה

עותק זה יוצמד לגופה

יחידה _____ אירוע _____ מקום אירוע _____ תאריך _____ שעה _____

פרטי ממלא הטופס: מס' אישי _____ שם _____ טל אישי _____

מס' תווית סימון נפגע בזירה _____

1	סדר הפעולות	באירוע חל"כ בלבד	אותיות תווית שק בגדים ביחצ"ב	מס' גליון רפואי בבית החולים
2	מקום מציאת הגופה	מקום מציאת הגופה: ☐ שטח פתוח ☐ מבנה ☐ רכב ☐ אחר ☐ (תיאור הזירה והממצאים שיכולים לסייע בזיהוי): _____ _____ _____ _____		
3	תיאור הגופה (אין להסיר או להפריד חפצים מהגופה)	זכר ☐ נקבה ☐ לא ידוע ☐ שלם ☐ לא שלם ☐ ילד ☐ מבוגר ☐ קשיש ☐ תיאור חיצוני של הגופה כולל ביגוד (תיאור מפורט יהוצע במכון לרפואה משפטית): _____ _____ _____ _____ במידה ומדובר בחייל, נא לציין את מס' הדיסקית: ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ צוואר/נעליים		
4	תיעוד תמציתי בזירה	תיעוד חפצים וממצאים שנראו ליד הגופה (לאחר התיעוד יש לצרף את החפצים לגופה): _____ _____ _____		
5	הכרות עם החלל (בזירה)	פרטי החלל על פי העדים: _____ שם משפחה _____ שם פרטי _____ כתובת _____ עד א': _____ שם משפחה _____ שם פרטי _____ כתובת _____ טלפון אישי _____ זיקה לחלל _____ עד ב': _____ שם משפחה _____ שם פרטי _____ כתובת _____ טלפון אישי _____ זיקה לחלל _____		
6	פעולות בזירה	הגופה צולמה בזירה כן ☐ לא ☐ נלקח ט.א.: כן ☐ לא ☐		
7	פינוי הגופה	שם הנהג: _____ מס' רכב: _____ חתימה: _____		

יומן קליטת חללים בתא"ח - ימולא רק לאחר
בדיקה שמספר האזיקון זיהוי זהה למס' על שק
החלל/לתמונות/לטופס תיאור גופה בזירה.

מס'	א	ג
	אצעדה אזיקון	נקלט בשעה
1		מוכן לפינוי
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		

[illegible]

אישור פינוי חללים - טופס המתעד את פינוי החללים מהתא"ח בזירה למכון לרפואה משפטית או לרשות המקומית.

חובה לאשר פינוי חללים ע"י חתימת מפקד יחידה, עותק 1 - נותר בתחנה המקבלת, עותק 2 - מוחזר לתא"ח לאחר שהתחנה המקבלת חתמה על קבלת החללים (אישור משלוח).

יחידה _____ מקום האירוע _____
 מקום היחידה _____ תאריך _____ שעה _____

1	פינוי ל:	תחנת ריכוז חללים של הרשו המקומית (אזרחים)	תחנת ריכוז חללים צה"ל (חיילים בלבד)			
2	מקום התחנה המוקבלת	ישוב _____ רחוב/שכונה/אזור _____ מס' בית _____ סלפון _____				
3	פרטי החללים	מס'	אצעדה	אזיקון	חפצים נלווים	הערות
		1				
		2				
		3				
		4				
		5				
		6				
		7				
		8				
		9				
10						
4	פרטי המפנה	ג.א./ד.א. _____ שם משפחה _____ שם פרטי _____ תפקיד _____ סוג הרכב ומספרו _____				
5	אישור מפקדת היחידה	הנני מאשר פינוי חללים מזירתהאירוע: ג.א./ד.א. _____ שם משפחה _____ שם פרטי _____ תפקיד _____ חתימה _____				

6	אישור התחנה המוקבלת	פרטי התחנה:			
		שם התחנה _____ מיקום מדויק _____ תאריך _____ שעה _____ פרטי המקבל _____			
		ג.א./ד.א. _____ שם משפחה _____ שם פרטי _____ תפקיד _____ חתימה _____			

סוף דבר

זק"אים כד תהוון בהני חבורתא

שני מעשי חסד יוצאי דופן ממכלול מעשי החסד של הבורא ברוך הוא, בולטים בפתיחת התורה ובחיתומה, כלשון חכמינו ז"ל, "תורה תחילתה חסד וסופה חסד. תחילתה שנאמר ויתפור להם כתנות עור, סופה חסד שנאמר ויקבור אותו בגיא" ללמדנו שהכל כולל הכל, מראש ועד סוף - חסד, והבריוח התיכון המבריוח מהקצה אל הקצה, הוא שוב חסד.

כשקבעו לנו חכמים את אופני הדבקות, הם שבו והדגישו את "הדבק במידותיו", עשיה שכל כולה חסד, מה הוא מלביש ערומים, אף אתה נהג כן, מה הוא קובר מתים אף אתה עשה כן.

מצינו שהדוגמא של מעלה, מתייחסת לשני מאורעות מסוימים, האחד, לעטות לבוש על גוף האדם הערום ומושפל. ומשנהו, עיסוק בכבוד המת, שאינו אלא כבוד החי והמת גם יחד. חלק מן העיסוק השני נושק לעיסוק הראשון של

הלבשת עירומים והצלתם מבזיון.

מתנדבי זק"א זכו וכעין עיסוקו של הבורא, כביכול, בעטיית מחלצות על אדם הראשון בגן העדן, והתעסקות בקבורת משה רבינו עליו השלום, הם מתדבקים בבוראם במעשיהם הנאצלים, ככל שאני צולל והולך אל פעילות הארגון המופלא הזה, אני מגלה עוד ועוד יסודות של יראת שמים טהורה, מתנדבים החדורים הכרה עמוקה, בקדושת החיים, כבוד המת והשארות הנפש. כולם נכונים בכל עת לכל אירוע, לכל הקפצה, למלאכה מפרכת בקור ובחורב, בלילות לבנים ובימי סגריר, במחוזות אפלים ובשעות של תופת.

ככל שהכרתי עם השטח הולכת ומעמיקה, אני מגלה עולם ומלואו של מלאכים לבנים, עם שקיות שחורות. עד כמה מעורבת ההלכה בכל הליכות הארגון יעיד מקומו המרכזי סביב השעון של ראש רבני זק"א הגאון רבי יעקב רוז'ה שליט"א. סיפור מופת של דמות מופת בפני עצמה.

המפליא מכל הוא כי דווקא, אנשים הרחוקים מעולמה של תורה, המצוות זרות להם, אך הם

מביטים אל על, אל זק"א כארגון של מורמים
מעם, צדיקים ואנשי מעלה, החייל המופלא
הזה המטפל בחרדת קודש, במתי ישראל, מיקר
בלבם את צלם האלוקים שבאדם, שאם לא כן,
מדוע הם מהללים כל כך, איסוף כל פיסת גוף, או
ספיגת כל טיפת דם.

המקום הזה מחייב אותנו למשנה זהירות בכל
אורחותינו, לשאוף תדיר לקדש שם שמים ושיהא
שם שמים מתאהב על ידינו.

הרב דוד זילברשלג

יו"ר הנהלת זק"א

פק"ל משימתי למתנדב זק"א

✕ ודא תקינות מכשירים וציוד באופן תקופתי.

✕ בכל יציאה לאירוע עליך לדווח למפקד הצוות
/ מחוז / מוקד. **זכור! זהו ביטוח ההפעלה שלך.**

✕ סדר פעולות למתנדב בעת קבלת מקרה/
אירוע:

✓ דיווח על יציאה למפקד צוות, מחוז,
יחידה, מוקד ארצי.
✓ לבישת אפוד זיהוי.

✕ הראשון באירוע שגרה:
✓ ידווח למוקד על הגעתו למקום האירוע.
✓ ידווח דווח ראשוני על אופי האירוע והאם
יש צורך בכוחות נוספים.
✓ יבצע פעולות מצילות חיים.

✕ מפקד האירוע: המתנדב הראשון שמגיע.

☒ בהגעת מפקד מחוז/יחידה או איש מטה זק"א יחבור אל מפקד האירוע ויתודרך על ידו בפרטי האירוע. לאחר מכן יחליט האם נוטל את הפיקוד על האירוע או לא.

☒ כל הכוחות שמגיעים לאירוע יחברו למפקד האירוע לרישום וקבלת משימות.

☒ לאחר ביצוע המשימה יש להתייצב בפני מפקד האירוע לדיווח לקבלת משימות נוספות.

☒ באחריות מפקד האירוע להעביר דיווחים שוטפים למוקד המבצעים ולדובר הארגון.

☒ הסמכות לקבוע כי מדובר באירוע ברמה הארצית הינה ברמת מפקד מחוז/מוקד/מטה זק"א בלבד!!

אירוע רב נפגעים (אר"ן)

סדר פעולות למתנדב זק"א בזירת פיצוץ ופח"ע

שלב הטיפול בנפגעים:

- ☒ בעת הגעה לזירת פיצוץ יש להחנות כלי הרכב במרחק בטוח מזירת הפיצוץ.
- ☒ במידה ויש למתנדב אמצעי מיגון ושכפ"ץ יש להתמגן.
- ☒ על מפקד זק"א באירוע לחלק את הזירה לגזרות ולהפנות מתנדבים המגיעים לאירוע לזירות הטיפול.
- ☒ המתנדבים בזירה יסייעו בפינוי הנפגעים אל נקודת ריכוז הנפגעים של מד"א לטובת פינוי לבית חולים.
- ☒ הפעולה החשובה ביותר בזירת פיצוץ ופח"ע היא הרחקת הנפגעים אל מחוץ לזירה לנקודת ריכוז נפגעים.

☒ אין להוציא חפצים אישיים של הנפגעים אל מחוץ לזירה מחשש למטענים נוספים.

☒ חפצים שנבדקו ואינם מהווים סכנה יסומנו ע"י החבלן - מפקד זק"א יתעדכן מהחבלן על אופי הסימון ויעביר מידע זה למתנדבים.

☒ בזירה עצמה יתבצעו פעולות מצילות חיים בלבד.

שלב הטיפול בחללים:

✕ בסיום פינוי הנפגעים מהזירה יתפנו כל המתנדבים מהזירה ויתודרכו ע"י מפקד זק"א באירוע על שלב הטיפול בחללים לרבות חלוקת גזרות ומשימות.

✕ מפקד זק"א באירוע בתיאום עם קצין המשטרה יקבע נקודת ריכוז חללים וממצאים ויעדכן את המתנדבים.

✕ מרגע קבלת האישור מחבלן המשטרה ייכנסו המתנדבים לזירה ע"פ חלוקת הגזרות והמשימות.

פק"ל אר"ן

סדר פעולות למתנדב זק"א באירוע רב נפגעים

⊠ בכל יציאה לאירוע עליך לדווח למפקד הצוות
/ מחוז / מוקד. **זכור! זהו ביטוח ההפעלה שלך.**

⊠ סדר פעולות למתנדב בעת קבלת מקרה/
אירוע:

- ✓ דיווח על יציאה למפקד צוות, מחוז ,
יחידה, מוקד ארצי.
- ✓ לבישת אפוד זיהוי.

- ⊠ מיקום חניית אמבולנסים ורכבים:
- ✓ אופנועים - בסמוך לזירה ללא הפרעה
לצירי תנועת אמבולנסים ורכבי פינוי.
 - ✓ אמבולנסים - 50 מטר מהאירוע ללא
חסימת צירים.
 - ✓ רכבים פרטיים - רחוק ככל האפשר
מהזירה.

☒ מתנדב ראשון בזירת אירוע רב נפגעים (אר"ן):

- ✓ ידווח למוקד על הגעתו למקום האירוע.
- ✓ דווח ראשוני על אופי האירוע (פיצוץ, ירי, אחר) וסיכונים הקיימים בשטח.
- ✓ דיווח על היקף משוער של נפגעים (בודדים, עשרות, עשרות רבות, מאות).
- ✓ צירי הגעה ונקודת הכינוס.
- ✓ יוודא תקשורת פתוחה עם מוקד המבצעים באמצעות המירס או קו פתוח סלולארי.

מתנדב ראשון יוכרז מפקד ולא יטפל בנפגעים!!

☒ מפקד האירוע: המתנדב הראשון שמגיע.

- ☒ חלוקת השטח לגזרות:
- ✓ חלוקת השטח לגזרות על פי עצמים גדולים בולטים וקלים לזיהוי.
 - ✓ מינוי מתנדב אחראי לכל גזרה.
 - ✓ סריקת שטח מהירה והרחקה מסכנה.

- ✓ טיפולים מצילי חיים.
- ✓ קבלת דיווחים מהגזרות.

☒ כל הכוחות שמגיעים לאירוע יחברו למפקד האירוע לרישום וקבלת משימות.

☒ לאחר ביצוע המשימה יש להתייצב בפני מפקד האירוע לדיווח לקבלת משימות נוספות.

☒ באחריות מפקד האירוע להעביר דיווחים שוטפים למוקד המבצעים ולדובר הארגון.

☒ בהגעת מפקד מחוז/יחידה או איש מטה זק"א יחבור אל מפקד האירוע ויתוודרך על ידו בפרטי האירוע. לאחר מכן יחליט האם נוטל את הפיקוד על האירוע או לא.

רשימת טלפונים חיוניים

① **מוקד זק"א** - 24 שעות ביממה.....
1220 מכל טלפון ללא כוכבית

① **מירס מבצעי:** 1778
(כל מספרי המירס שברשימה זו הם באשכול 14 אלא אם כן צוין אחרת).

① **משרדי זק"א** טלפון: 02-5015120
פקס: 02-5015121

① **יו"ר וועד רבני זק"א הגאון הרב יעקב רוח'ה**
נייד: 054-7723812

① **יו"ר הארגון - יהודה משי זהב**
נייד: 057-7232575
מירס: 29239

① **ראש אגף המבצעים חיים וינגרטן**
נייד: 057-7400402
מירס: 123 או 434

① **דובר זק"א מוטי בוקצ'ין**..... 050-7408386

① **אחראי רכש ולוגיסטיקה ארצי דובי ויסנשטון**
נייד: 057-7400401
מירס: 400

① יחידות זק"א

① יחידת הצלה מהירה ואחראי מוקד **חיים וינגרטן**

נייד: 057-7400402

מירס: 123 או 434

① יחידת איתור וחילוץ **חיים אוטמזגין**

נייד: 054-6665197

מירס: 767*158.....

① המחלקה המשפטית **מיכאל גוטיין**

נייד: 050-5766128.....

מירס: 13.....

① היחידה הבינלאומית **מתי גולדשטיין**

נייד: 054-2209878.....

מפקדי מחוזות ומרחבים

מחוז ירושלים

① מפקד המחוז **בנצי אוירינג**

נייד: 057-7752045.....

מירס: 29238.....

① קמב"ץ מאיר אקר

נייד: 057-31012112.....

מירס: 19788

① מפקד מרחב בית-שמש אברהם קאפ

נייד: 057-3111310

מחוז צפון

① מפקד המחוז אנשל פרידמן

נייד: 052-4710710

① קמב"ץ חזקי פרקש

נייד: 052-8730770

מירס: 60494

מחוז דרום

① מפקד המחוז אשר לוי

נייד: 057-3118888 או 057-7506598.....

מירס: 435

① מפקד מרחב לכיש אבי דרעי

נייד: 052-2650992.....

מירס: 60463

① קמב"ץ לכיש יוסי לנדאו

נייד: 054-4589020.....

מירס: 16710.....

① מפקד מרחב נגב יהודה לורבר

נייד: 052-3903018.....

מירס: 16473.....

① קמב"ץ נגב גד קלרמן

נייד: 054-6798723.....

מירס: 2352.....

מחוז מרכז

① מפקד המחוז משה גמרו

נייד: 052-2504324.....

מירס: 9061.....

① מפקד מרחב שרון ישראל גודלבסקי

נייד: 050-4765511.....

מירס: 24218.....

מחוז דן

① מפקד המחוז מיכאל גוטויין

נייד: 050-5766128.....

מירס: 13.....

① קמב"ץ בערליה יעקבוביץ'

נייד: 054-5537255

מירס: 4

מחוז ש"י

① מפקד המחוז גיל ביסמוט

נייד: 052-4764091

מירס: 5775

① קמב"ץ אודי זגיר

נייד: 052-8319976

מירס: 94*4558

① מפקד מרחב שומרון יצחק וינברג

נייד: 050-4112722

מירס: 7530

① מפקד מרחב בנימין נתן נתנזון

נייד: 050-5536270

① מפקד מרחב מודיעין שמואל סגל

נייד: 052-9775268

מירס: 13037

① מפקד מרחב גוש עציון **משה הולצמן**

נייד: 052-7614972

① מפקד מרחב דרום הר-חברון **ראובן טל**

נייד: 052-8990324

מירס: 2509

טלפונים נוספים

① מוקד חירום של המשרד לאיכות הסביבה ורשות

הטבע והגנים * 6911

או 08-9253321

① רשות הטבע והגנים במירס 77*1000

① מידע על לוויית חברות קדישא

וענייני אבלות 1-700-500-507

① המכון לרפואה משפטית 03-5127878

① אמבולנס השפלה / מוקד אנוש *5101

גמ"ח ניחום אבלים

① ירושלים

052-8222716 / 02-5373154 חיים יורוביץ

① בית שמש

057-3111310 / 02-9991536 אברהם קאפ

① ביתר עילית

052-7614792 / 02-5806415 משה הולצמן

① נוש עציון

057-7718723 / 02-9961202 אמנון ראשי

① רחובות

054-4766770 / 08-9460410 יעקב שמואלי

① אלעד - ראש העין

050-6702123 / 03-9382872 אורן אדמוני

① ראשון לציון

052-2504324 / 03-9507750 משה גומרו

① פתח תקווה

054-2020995 רז דרור

① חיפה

052-8730770 יחזקאל פרקש

כרמיאל ①

050-4115558 / 077-3009040 ישראל ליכטנשטיין

עמנואל ①

050-4112722 יצחק וינברג

מודיעין עילית ①

052-7631218 / 08-9140908 שמואל סגל

אשדוד ①

054-4589020 / 08-8677375 יוסף לנדא

תל אביב - בני ברק ①

050-6501542 / 03-6188882 שלמה ויספיש

תל ציון ①

054-4986488 / 02-9709449 אליעזר היימן

כוכב השחר ①

052-3664684 / 02-9941647 נועם הורביץ

משטרת ישראל

מחוז ירושלים

- 02-5391111 מטה המחוז ☎
02-6244733 משל"ט מחוזי ☎

מחוז תל-אביב

- 03-5240207 או 03-5454444 מטה המחוז ☎
03-5454322/4 או 03-5454521 מרד"מ ☎

מחוז מרכז

- 08-9729444 מטה המחוז ☎
08-9225715 משל"ט ☎
08-9221534 מרד"מ ☎

מחוז צפון

- 04-6509444 מטה המחוז ☎
04-6555565 מרד"מ ☎
04-6524442/3/353 משל"ט ☎

מחוז דרום

- 08-6464444 מטה המחוז ☎
08-6464661/2 משל"ט ☎

מחוז ש"י

- 02-6279279 משל"ט ☎

מקומות ריכוז למתנדבים בעת חרום

עיר	איש קשר	ט"ל
אשדוד	אבי דרעי	052-2650992
שדרות	אביחי עמוסי	052-4314483
קרית גת	משה זיידל	050-4101105
אשקלון	ישי בר חן	054-5625984
קריית מלאכי	ידידיה הלוי	057-2229051
באר שבע	משה דיקשטיין	054-7974647
נתיבות	לוי מיכאל	052-8977606
אופקים	שלמה אדוואי	052-4801087
עיירות	יוסי דויטש	052-4767340
צוות הפזורה	ג'אפל אבו סבית	057-2126462
ערד	משה קוואס	052-5278382
דימונה ירוחם	יעקב יפרח	052-2768431
ירושלים	בנצי אורינג	057-7752045
בני ברק	מיכאל גוטווין	050-5766128
בית שמש	אברהם קאפ	057-3111310
ראשון לציון	משה גומרו	052-2504324
רחובות	ויזל אביש	052-6401517
מודיעין עילית	סגל שמואל	052-9775268
פתח תקווה	ישראל גודלבסקי	050-4765511

מקום ריכוז

מטה זק"א בבית העלמין

נתן אלבז 4 בסיס זק"א

רחבת רחוב חידקל 17-21 קרית גת

ברחבת עיריית אשקלון בבור הביטחון

מרכז הפעלה וחורום קרית מלאכי

מרכז מסחרי דוד ז'בוטינסקי 43 במקלט

משרד זק"א רחוב ישראל ושעיהו

מקלט ציוד רחוב מלכי ישראל

משרד זק"א רחוב הרצל 40

תחנת משטרת עיירות צומת תל שוקת

תחנת משטרת עיירות צומת תל שוקת

מקלט זק"א רחוב שמעון 40

מקלט זק"א רחוב בית שעריים 72

בבור רחוב גמול 3

מרכז זק"א רחוב החיד"א 8

מתחם ביג סמון לטרם

באצטדיון ליד הסופרלנד

במקלט מתחת לבית שפירא

מתחם הביטחון שד' יחזקאל 19

צומת סירקין מחסני מל"ח

עיר	איש קשר	ט"ל
לוד-כפר חב"ד (770)	חיים גלינסקי	054-7770804
אלעד	אפי שטרן	057-4374723
ראש העין	אורן אדמוני	050-6702123
הרצליה	יצחק פאלח	050-5392277
הר חברון	ראובן טל	052-8990324
אלעד	אפי שטרן	057-4374723
כפר סבא	אשר אביעד	052-6403702
ביתר	משה הולצמן	052-7614792
חדרה	דוד בירנבוים	050-4190800
חיפה	ישראל שכטר	052-3759947
זכרון יעקב	רפי מנת	052-2737708
טבריה	נינו עטיה	050-4121000
צפת	אורי חניא	050-6221616
כרמיאל	ישראל ליכטנשטיין	050-4115558
בית שאן	מאיר שמחון	050-6808800
רכסים	יצחק ז'ק	052-2416338
בקעת הירדן	אליהו דוד	054-7792878
רמת הגולן	הרב יהושע הרשקוביץ	052-5577711
קרית אתא	צביקה שנהב	052-3494525
חצור	אברהם גולדברג	057-3170428

מקום ריכוז

שיכון חב"ד בלוק 17 משרד משמר השכונה

מוקד העירוני רחוב אלעד ניסים גאון 1

מקלט זק"א רחוב נשר 1

בית ספר מפתן סמוך לבית העלמין

עותניאל במקלט של בית הספר

מוקד העירוני אלעד רחוב ניסים גאון 1

רחוב הכרמל 57 משרד חברה קדישא

פארק השלושה בכניסה לעיר

רחוב הסיגלית 13

רחוב ר' עקיבא 5 בסיס זק"א

מועצה הדתית רחוב הנדיב 32

כיכר ז'בוטינסקי 5

בית הקשיש הר כנען

בניין העירייה שד' קק"ל 100

מועצה הדתית רחוב שאול המלך 15

בניין המועצה המקומית רחוב הרב קוק 2

שדמות מחולה ליד סככת הכיבוי

חספין

בית כנסת הגדול רחוב המייסדים 17

קריה חסידית 415/1

יו"ל ע"י:

זק"א - חסד של אמת

רח' יפו 234 ת.ד. 36060

עיה"ק ירושלים תובב"א

טלפון: 02-5015120

פקס: 02-5015121

info@zaka.org.il

www.zaka.org.il

